

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
przy uczestnictwie M. B. i Z. B.
o wpis hipoteki przymusowej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 10 października 2013 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika M. B.
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 26 kwietnia 2012 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną;**
- 2) przyznaje adw. M. Ś.-B. z Kancelarii Adwokackiej od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) wraz z należnym podatkiem od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestnikowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 24 października 2011 r. utrzymał w mocy, zaskarżony skargą kasacyjną uczestnika postępowania M. B., wpis hipoteki przymusowej, dokonany przez referendarza sądowego w dniu 21 maja 2011 r. w uwzględnieniu wniosku ZUS oddział w K.

Sąd ten uznał zasadność wniosku, o wpis hipoteki przymusowej wobec dołączenia przez wnioskodawcę do wniosku stosownego tytułu wykonawczego przeciwko M. B. i Z. B. stwierdzającego istnienie należności z tytułu składek oraz jej wysokości.

Apelację uczestnika M. B. od powyższego postanowienia oddalił Sąd drugiej instancji postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2012 r.

Sąd uznał, że przedłożony przez ZUS administracyjny tytuł wykonawczy stanowi podstawę wpisu hipoteki przymusowej zgodnie z art. 26 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 209 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.). w zw. z art. 109 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. Nr 19, poz. 147 ze zm., dalej cyt. jako u.k.w.h.). Sąd odwoławczy stwierdził zarazem, że nie jest władny badać żadnych okoliczności sprawy poza określonymi w art. 628⁸ § 2 k.p.c., a w szczególności charakteru i istoty postępowań przez Sądem Okręgowym w K. (sygn. akt VII U .../10) i przed Sądem Apelacyjnym (sygn. akt III AUa .../05).

Sąd drugiej instancji stwierdził, że istotą hipoteki jest zabezpieczenie wierzytelności na nieruchomości dłużnika i umożliwienie wierzycielowi prowadzenia z niej egzekucji bez względu na osobę aktualnego właściciela. Wierzyciel może egzekwować jednak dopiero dysponując przeciwko dłużnikowi tytułem wykonawczym zaopatrzonym w sądową klauzulę wykonalności, stwierdził Sąd odwoławczy. Uznał zarazem, że podstawy do dokonania wpisu hipoteki na nieruchomości niewątpliwie istniały.

Skarga kasacyjna uczestnika M. B., zaskarżająca postanowienie Sądu Okręgowego w całości, oparta została a dwóch zarzutach sformułowanych w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej.

Skarżący zarzucił błędną wykładnię art. 109 ust. 1 u.k.w.h. polegającą na przyjęciu, że dokumenty przedstawione przez Wnioskodawcę wraz z wnioskiem

stanowią tytuł wykonawczy określony w przepisach o administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym i stanowią postawę uzyskania hipoteki przymusowej na nieruchomości dłużnika.

Nadto uczestnik M. B. zarzucił niezastosowanie art. 26 § 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), skutkujące przyjęciem, że hipoteka przymusowa może powstać bez doręczenia dłużnikowi decyzji ZUS o określeniu wysokości należności z tytułu składek.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej zaakcentowano, że wbrew klauzuli stwierdzającej wymagalność obowiązku podlegającego egzekucji, a zawartej w przedłożonym przez ZUS tytule wykonawczym H-45/2011, roszczenie Wnioskodawcy o zapłatę należności składkowych nie jest jeszcze wymagalne. Brak wymagalności skarżący uzasadnia tym, że z załączonego przez ZUS do wniosku tytułu wykonawczego jednoznacznie wynika, że jego odpis nie został dłużnikowi doręczony wraz z klauzulą o skierowaniu tego tytułu do egzekucji administracyjnej oraz stosowanych pouczeń dłużnika o prawie do wniesienia zarzutów.

Decyzja administracyjna nie doręczona zobowiązanemu nie jest tytułem wykonawczym uprawniającym do wszczęcia egzekucji, a tym samym nie może stanowić podstawy wpisu hipoteki przymusowej na podstawie art. 109 u.k.w.h., wywodzi skarżący. Zdaniem uczestnika, brak doręczenia tytułu wykonawczego dłużnikami powinien być rozważany przez sąd wieczystoksięgowy przy rozpoznawaniu wniosku o wpis hipoteki przymusowej, a to wobec wynikającej z art. 26 § 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przesłanki, że hipoteka przymusowa na nieruchomości dłużnika może powstać jedynie na podstawie doręczenia decyzji wierzyciela o określeniu wysokości należności z tytułu składek.

Utrzymanie przez Sąd odwoławczy hipoteki przymusowej z naruszeniem art. 26 § 3 wymienionej ostatnio ustawy skutkuje zasadnością zarzutu niewłaściwego zastosowania tego przepisu, skonkludował skarżący.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie wobec braku powołania w niej uzasadnionych podstaw.

Zgodnie z art. 626⁸ § 2 k.p.c., sąd wieczystoksięgowy, rozpoznając wniosek o wpis, bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do niego dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Wynikające z tego przepisu wąskie ujęcie zakresu kognicji sądu wieczystoksięgowego oznacza, że sąd ten, oceniając zasadność zgłoszonego żądania wpisu, powinien czynić ustalenia wyłącznie na podstawie treści wniosku i dołączonych do niego dokumentów, a także badać stan rzeczy ujawniony w księdze wieczystej w chwili złożenia wniosku (por. np. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego w 16 grudnia 2009 r., sygn. akt III CZP 80/09, publ. OSNC 2010, nr 6, poz. 84; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2013 r., sygn. akt III CSK 171/12, niepubl.). Tym samym, w świetle art. 626⁸ § 2 k.p.c. nie jest dopuszczalne, jako stanowiące przekroczenie granic kognicji sądu wieczystoksięgowego, m.in. dokonanie wpisu w księdze wieczystej na podstawie dokumentów nie dołączonych do wniosku lub prowadzenie postępowania dowodowego w celu ustalenia rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości. Sąd wieczystoksięgowy nie jest również władny, oceniając zasadność zgłoszonego żądania, przeprowadzać dowodu z zeznań świadków lub z innych środków dowodowych przewidzianych przez kodeks postępowania cywilnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2001 r., sygn. akt III CKN 354/00, publ. OSNC 2001, nr 12, poz. 183; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2013 r., sygn. akt IV CSK 515/12, niepubl.). Wyjątek w tym względzie, stosownie do brzmienia art. 626⁸ k.p.c., stanowi jedynie dokument przedłożony przez wnioskodawcę jako dowód istnienia materialnoprawnej podstawy wpisu w księdze wieczystej.

Wyznaczony przez art. 626⁸ § 2 k.p.c. zakres kognicji sądu w postępowaniu wieczystoksięgowym, co należy podkreślić, w swej istocie wyłącza możliwość badania przez sąd wieczystoksięgowy innych okoliczności niż te, które wynikają z wniosku o wpis oraz załączonych do niego dokumentów, a także treści księgi wieczystej. W konsekwencji, w przypadku żądania wpisu hipoteki przymusowej w oparciu o tytuł wykonawczy stwierdzający istnienie wierzytelności podlegającej zabezpieczeniu, sąd wieczystoksięgowy zobligowany jest jedynie do kontroli prawidłowości takiego tytułu pod względem zachowania wymogów przewidzianych przez przepisy o postępowaniu egzekucyjnym. Obowiązek ten, ze względu na

implikacje wynikające z art. 626⁸ § 2 k.p.c., w odniesieniu do tytułów wykonawczych wydanych na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 1015), nie może być jednak utożsamiany z badaniem prawidłowości przeprowadzonego postępowania administracyjnego, w następstwie którego tytuł ten został wydany, czy też skuteczności jego doręczenia uczestnikowi postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2011 r., sygn. akt IV CSK 606/10, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., sygn. akt IV CSK 23/11, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2012 r., sygn. akt IV CSK 104/12, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2012 r., sygn. akt IV CSK 105/12, niepubl.).

W skardze kasacyjnej uczestnik postępowania, powołując się na naruszenie art. 109 ust. 1 u.k.w.h. przez jego niewłaściwą wykładnię, wskazuje, że dokument przedłożony przez wnioskodawcę wraz w wnioskiem o wpis hipoteki przymusowej nie stanowił tytułu wykonawczego uprawniającego do dokonania wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości stanowiącej przedmiot jego współwłasności. Tak ujęty zarzut naruszenia art. 109 ust. 1 u.k.w.h. nie zasługuje na uwzględnienie. Zasadnie bowiem Sądy *meriti*, w granicach wyznaczonych przez art. 626⁸ § 2 k.p.c., ustaliły, że przedmiotowy dokument spełnia wymogi określone w „przepisach o postępowaniu egzekucyjnym”, tj. wskazane w art. 27 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, a tym samym stanowi tytuł wykonawczy uprawniający do dokonania wpisu hipoteki przymusowej na podstawie art. 109 ust. 1 u.k.w.h. Oceny w tym względzie nie zmienia przywoływana przez skarżącego w ramach powyższego zarzutu okoliczność, iż odpis dołączonego do wniosku tytułu wykonawczego nie został mu doręczony (s. 9 uzasadnienia skargi kasacyjnej). W tym względzie skarżący pomija bowiem, że doręczenie odpisu tytułu wykonawczego stanowi przesłankę wszczęcia postępowania egzekucyjnego (art. 26 § 5 pkt 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji).

Tymczasem ustanowienie hipoteki przymusowej stanowi jedynie formę zabezpieczenia mającego na celu ułatwienie przyszłego postępowania egzekucyjnego. Zabezpieczenie takie, jak podkreśla się w orzecznictwie, nie jest

w istocie sposobem egzekucji, gdyż jego skutkiem nie jest wyegzekwowanie należności stwierdzonej tytułem wykonawczym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 1997 r., sygn. akt III CKN 72/97, publ. Prawo Gospodarcze 1997, nr 10, poz. 12; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2005 r., sygn. akt III CZP 3/05, publ. OSNC 2006, nr 2, poz. 27; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2013 r., sygn. akt I CSK 433/12, niepubl.). Ustanowienie hipoteki przymusowej, co należy przy tym podkreślić, zgodnie z art. 109 ust. 1 u.k.w.h., następuje na podstawie przedłożonego wraz z wnioskiem o wpis tytułu wykonawczego zgodnego z przepisami o postępowaniu egzekucyjnym. W odniesieniu do tzw. administracyjnych tytułów wykonawczych wymogi w tym względzie statuuje art. 27 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Przepis ten, wbrew sugestii wyrażonej w skardze kasacyjnej, nie warunkuje przypisania mocy prawnej takiemu dokumentowi od jego doręczenia dłużnikowi.

Nie ma również racji skarżący, powołując się na naruszenie art. 26 § 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1998 r. Nr 137, poz. 887 ze zm.) przez jego niezastosowanie skutkujące przyjęciem, że hipoteka przymusowa na nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności skarżącego może zostać wpisana do księgi wieczystej bez doręczenia mu decyzji ZUS o określeniu wysokości należności z tytułu składek. Wnioskodawca oparł bowiem żądanie wpisu hipoteki przymusowej na załączonym do wniosku tytule wykonawczym. Tym samym w sprawie nie miał zastosowania art. 26 § 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczący ustanowienia hipoteki przymusowej na nieruchomości w oparciu o decyzję ZUS określającą należność z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. Zaznaczyć przy tym należy, że dołączenie przez wnioskodawcę tytułu wykonawczego do wniosku o wpis hipoteki przymusowej, ze względu na brzmienie art. 626⁸ § 2 k.p.c., wiązało się z zawężeniem zakresu kompetencji kontrolnych sądu wieczystoksięgowego przy ocenie zasadności zgłoszonego żądania jedynie do dokumentów wskazanych przez wnioskodawcę.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Sąd Najwyższy przyznał pełnomocnikowi z urzędu uczestnika postępowania od Skarbu Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, działając na podstawie § 2 ust. 3, § 8 pkt 5 oraz § 13 ust. 4 pkt 2 w zw. z §§ 19 i 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tj. Dz. U. 2013 r., poz. 461).